

En Pere «enlletrat»

Renoi, quina satisfacció!

Quan el notari hagué donat una reüllada a les signatures dels contractes i s'hagué dibuixat en el seu rostre fi i expressiu l'aprovació i el conveni de tots plegats, en Pere, al qual ningú aquell dia hauria gosat motejar de «Pere enlletrat» com «secretament» el remolcava la gent del poble, es desinflà en un gros sospir d'alleugeriment com es desinfla un bot de vi un cop s'ha buidat del preciós líquid.

Sempre se n'havia dolgut, d'aquest remolc, i aquest doldre l'havia portat a una situació equivocada respecte els companys. Quan sentia que aquests es posaven a fer comentaris de coses que portava el diari, ell hi prenia part sense pensar-s'hi, com si també ho hagués llegit i estigués interessadíssim, sense recordar-se que per no haver anat mai a estudi no sabia de lletra.

Els companys li gastaven la broma: li van treure el remolc de Pere enlletrat. I, vulguis no vulguis, ho va haver de pair. Al cap de poc temps, el remolc s'havia afermat en el poble i tothom li deia «Pere enlletrat».

Després de les primeres enrabiades, decidí de canviar de tàctica, i s'ho prengué rient.

Acabava de vendre, per una suma que li semblava molt enraonada, les quatre quarteres que eren seves d'un tros situat mig a fora mig a dins que estava darrera de les últimes cases del poble, a tocar gairebé. Un ermasset que no li treia cap profit, i aquest ermot l'havia comprat gent importantíssima. Els compradors eren representants o apoderats de la cada vegada més poderosa Caixa de Pensions.

Quan ja hagueren enllestit de cal notari, dues o tres vegades va pensar en els companys de cafè: «I ara que riguin».

I se n'hi va anar, encara amb la mel a la boca dels calerets que li anaven a tocar.

Ell mateix no sabia avenir-se'n: un tros d'erm i bardisses, i té...«tocaria» amb uns quants duros... i que em vinguin darrera amb un flabiol sonant.

Es remogué tres o quatre vegades en el seient sense que els companys del «truc» se n'adonessin, però ell els deixà fer. Aquesta vegada se'n riuria, i encara que li diguessin «enlletrat» però ell no tingués lletres, els plantaria per la cara que no les necessitava per a res.

Mentrestant, anava pensant dintre seu: «Que no ho sabeu? Sóc capitalista». Però els companys, engrescats en el joc, ni tan sols el veien.

Pensà de prendre-s'ho malament, però tot seguit rebutjà la idea: ja se n'assabentarien ja, i llavors... quina riota! Ara era tot un senyor com els de la capital,

amb llibreta a la futura (aquí rigué) perquè si la «Caixa» era «futura», es devia a ell.

Es guaità els companys d'un a un. Psè! El ferrer... quatre claus i ferrallots, quatre espurnes a la fornai, i tot plegat només per veure potes de matxo i ferradures... El baster... pots comptar! Ell i son pare treballaven en una botiga estreta com un budell de gat. Quan havien de caminar tots dos amunt o avall de la seva botiga, ell i el pare es retopaven per darrera o per davant, i com que el pare i el fill estaven renyits, s'estrebaven per poder passar primer, ara tu, ara jo, i la cosa durava una estona sense dir ni un mot. També, quina vida més «perra».

El boter... vinga cèrcols de carretells i bótes. Rutlla per aquí, rutlla per allà, a cal boter tots eren mig sords, prou pena tenien... El cadiraire... més de quatre cops s'havia rosegat el bigoti creient que era un vímet dels que feia servir pel treball, fusta! I segons dites, a l'olla també hi tiraria vímet per dinar, en lloc d'una fideuada. Ja es veia amb el greix que duia a sobre, pobret! La camisa li anava prou baldera damunt de l'esquena, i si l'omplia... era de vent!

Quina colla de babaus, reconxo! Cap, cap, no valia ni una escopinada. Qui, d'entre ells, era capitalista? Quin, veiam?

Se'ls torna a mirar d'un a un: nas de ganxo, nas de gos, nas de barnilla de cotilla, nas de paperina... una colla de nassos, només, i cap calé a la butxaca. I «allò», aquella colla de nassos, havien de tenir poder sobre ell, que no sabia de lletra però a hores d'ara tenia una bona almosta de diners? I ca, home, i ca! Pere enlletrat, eh? Bé, bé, bé.

Es remogué tant a la cadira al compàs dels seus pensaments i dels seus càlculs, que aquesta cruixí de barrots com si anés a estellar-se. Tots alçaren el cap.

- Pere, coi, que t'ha entrat un «salpullit» a les calcis?
- Si esbotzes la cadira, Pere, el «Nic» te darà l'avio.
- Que t'ablaeixes, Pere?
- Pere, eh, tu....
- Pere va. Pere ve...

Ni que el matessin els ho diria. Que es fotxessin la mà al ...

Alçà el cap tant com pogué i remogué les soles de les espadenyes fent créixer i bellugar la terrissa que semblava el terra i que molts altres peus havien transportat fins allí.

Es girà a la cafetera que romania dreta darrera un taulell dibuixat de noms, renoms i algunes galloferies amb carbons trets de la llar, i gratant-se el mentó per dessota la gorra encerolada d'haver-s'hi refregat qui sap les vegades els dits, digué amb una veu escanyada:

- Marieta... Marieta, volem que us canti una cançó?

- Au, venga, canta.

«Caminero caminero soy
adonde cae un árido boi
ni las balas ni el ruido del cañón
hasen ir más deprisa mi corazón.
No más tu..»

I arribat fins aquí de la cançó, sense reposar gens ni mica, es clavà una estirada de gorra al cap, obrí la porta de la taverna i marxà carrer enllà donant abans una mirada de superioritat al grup de companys que jugaven a la bescambrilla.

No s'acostà cap més dia al cafè. Ara ja ho devien saber que era un «milionari», però es faria fosc a mig del dia quan ell obriria la boca per a fer-ne cinc de com havia anat la cosa, tan planerament, que ni ell mateix s'ho acabava de creure.

I el Pere «enlletrat», per a mantenir aquesta dèria no s'acostà més al bar i els companys els defugia.

I fins ací que a l'entorn de l'extraordinària venda de l'ermot de Pere «enlletrat», situat de moment com una mica apartat de les darreres cases de la vila, però amb vistes no llunyanes de ser-hi a dins si el contractista d'obres no es desdeia de construir aquella renglera de cases que l'engrandirien per aquella banda, ja no se'n parlà gaire més i la sonada bona oportunitat del Pere s'oblidà de seguida.

Passà un quant temps, i tothom ja s'havia oblidat de la renglera de cases que engrandirien el poble per la banda de la Conca, que encara no s'havien construït. Tampoc no s'havia fet res en l'ermot d'en Pere (ara de la Caixa de Pensions). Quan ell passava per allí a prop, bé s'ho mirava, i ho veia sempre igual: un munt de pedruscall que anava caient apilotat un damunt de l'altre, residu d'una barraca de bestiar de molts anys inservible. Un tronc enorme de pi posat trayesser al costat del que havia estat porta d'entrada de la cabana, feia com un banc on s'hi podia asseure tothom qui estigués cansat, sobretot els dies d'hivern quan hi tocava la solellada. I així es feia. Els veïns se n'aprofitaven els dies de sol i fins i tot les mestresses del veïnat hi estenien la bugada, principalment les calcetes dels menuts, i de passada feien la xerrameca.

Això, tot plegat, impacientava una mica el Pere, que considerava una fallida de la «Caixa» tenir «allò» en tant d'abandó, mentre els dies, les setmanes i els mesos anaven passant i «ells» tan frescos escrivint en el rònc edifici de la «Caixa» vella, un dels primers edificis bancaris que s'havien instal·lat per a fer aquesta feina tan agradable de manejar diners, ni que fossin dels altres.

Això l'impacientava tant que més d'una vegada, tot prenent el sol en aquell tronc amb algun desvagat com ell, n'havien fet conversa.

Però tot arriba en aquest món si un té paciència.

Un dia aparegué, davant l'astorament dels veïns de la vila, i amb molta alegria de part del Pere «enlletrat», un cartell clavat en el banc on seien: «Prohibido el paso y la estancia en este solar. Obras de la «Caja de Pensiones». La autoridad.»

És clar, s'acabaren les entrades al solar i prendre el sol en el tronc de pi estirat a terra, tan còmode i tan a l'abast dels desvagats que l'usaven. Per ells, podien tardar una temporada més, tan bé que hi estaven.

Però al cap de ben poc ja hi entraven uns senyors amb uns grans planells als dits, i cintes mètriques, i cabassos per aquí, cabassos per allà, i una excavadora, i altra gent que ho miraven tot que segons va deduir en Pere no feien altra cosa que tafanejar.

En pocs dies, l'ermot d'abans quedà girat enlaire i l'excavadora anà resseguint els racons, sobretot la raconada assolellada on hi havia hagut el tronc de pi, que ara ja havien fet fora. I quan l'excavadora ja va haver desplaçat el tronc i començà d'obrir un forat a terra, entre el gran enrunall hi va aparèixer una caixa... Una caixa misteriosa, ben clavada de tots costats i reforçada amb unes llantes de ferro.

La van obrir... I davant dels ulls meravellats dels treballadors i dels miraires i dels desvagats que hi havia sempre, van aparèixer, una mica esmorteïda la seva brillantor per la colla d'anys que devia estar colgada a terra, i ben endins, grapats d'unces d'or que feren emmudir els presents mentre a altres els queien les llàgrimes.

Quan va saber-ho el Pere enlletrat, que en aquell moment no hi era, va quedar mut, parilitzat. Parilitzat de debò, car el colpí un col·lapse del qual mai més no se'n revingué del tot.

I poc s'aprofità el poble d'aquella riuada de dobletes que, segons les lleis que regien en aquell temps, tot diner sense amo propi i declarat, passava en poder de l'Estat si no hi havia una declaració escrita i signada pel posseïdor on quedés ben clar que el deixa a *fulano i fulano*, familiar seu. O a qui fos, mentre esmentés un nom i una adreça.

NOTA DE L' AUTOR

Aquesta narració és bàsicament real i així m'ho contaren. Com també és cert que hi hagué antigament en el poble un home al qual motejaren (no costa res «fabricar» un remolc) de Pere «Enlletrat», car tenia la mania de fer el savi. Això no vol dir que el retrat de dit personatge sigui exactament com fou.

El fet de la troballa d'una caixa d'unces desenterrada al fer unes excavacions, també es cert, si bé l'he fet lligar amb la personalitat del personatge Pere perquè això

anava bé amb el treball. Es tracta, doncs, d'una narració que no es pot dir sigui del tot fictícia.

El solar per a la construcció d'un edifici de la «Caixa d'Estalvis», va ser comprat exactament com i allà on he dit, com també fou allí aprop on aparegueren les monedes d'or soterrades des de qui sap quan i que no eren de ningú. Per això anaren a parar a l'Estat i el Municipi de Santa Coloma, tot el més, n'obtingué un tant per cent ben magre.

La nova –llavors– Caixa de Pensions, va ser construïda, certament, nova de peu, i és la mateixa que podem veure ara. Però si abans hem dit que quedava «als afores», i ara no hi és, és degut a què es va anar construint al seu voltant, afegint-hi carrers, uns més llargs que els altres, amb cases grans que són les mateixes d'ara. Per això «La Caixa» és ara als «dintres» de la població, no als afores. Això vol dir que el poble creix «a la seva» i va aconseguir que hi passés una carretera pel mig, i amb totes aquestes variacions –no diem «millores» perquè algunes no ho són– la població de Santa Coloma tingué més coses, això sí.

Santa Coloma de Queralt, 22 de gener de 1995